

Ondernemen in innovatie

Nieuwsbrief van het ministerie van LNV

Inhoud

- 1 Hoe www is de agrariër?
- 2 “Standaardisatie, integratie en optimalisatie”
- 3 “Goede ICT is onopvallend”
- 3 Korte berichten
- 4 Partijen, zendingen, transacties, orders
- 5 YouTube in het groene onderwijs
- 6 Netwerken via glasvezel
- 7 Groeinet: meten en weten
- 8 LNV in bedrijf

Lezersonderzoek

De nieuwsbrief Ondernemen in Innovatie bestaat twee jaar. Er verschenen tot nu toe ruim twintig nummers. Een goed moment om opnieuw te onderzoeken wat u van de nieuwsbrief vindt.

We willen u verzoeken de bijgevoegde vragenlijst in te vullen. Dat kan digitaal (www.communicatieaudit.nl/lnv) of schriftelijk. U kunt het formulier inzenden tot 20 februari 2008. Alvast dank!

nummer 21 • januari 2008

Hoe www is de agrariër?

Op bezoek bij een collega in de buurt. Of naar een bijeenkomst van een lokale studieclub. De ondernemer die vroeger zocht naar nieuwe teeltmethoden of een modernere bedrijfsvoering had geen andere ‘bronnen’. Wat een verschil met nu, het tijdperk van de onbegrensde mogelijkheden van ICT. Een gesprek hierover met hoogleraar Jan Top.

In elk cliché zit een kern van waarheid. Jan Top, bijzonder hoogleraar Informatietechnologie van de Vrije Universiteit Amsterdam en Wageningen UR beoordeelt de agrosector als ‘een tikkeltje traditioneel en versnipperd.’ “Het beeld is misschien wat uitvergroot, maar ik constateer wel dat agro achterloopt op het terrein van de informatietechnologie.” Top houdt zich bezig met onderzoeken naar de manier waarop ICT binnen de agroketen het beste tot zijn recht komt.

Achterstand

Hij hecht eraan zijn typering te nuanceren: “De keten is innovatief en zeker niet afkerig van informatietechnologie. Er zijn verklaringen voor de achterstand. Boeren moesten innovatie op dit gebied in het verleden vaak *noodgedwongen* op de lange baan schuiven. Omdat de business onder druk stond. Logisch dat niet iedere agrariër alles uit de mogelijkheden heeft gehaald. Dit betekent zeker niet dat er weerstand is. Integendeel.”

Kentering

De hoogleraar ziet dan ook een kentering. “Er gebeurt op dit moment erg veel met ICT. We zien dat partijen op dit terrein naar elkaar toe trekken. Ketenbreed. Ook dat is een enorme winst in de van oudsher versnipperde sector. Daarmee sla je twee vliegen in één klap.” De grotere producenten, distributeurs en verwerkers spelen hierbij een sleutelrol. Ze nemen het voortouw en reserveren steeds vaker middelen voor concreet onderzoek dat de hele keten ‘voedt’.

Vervolg op pagina 2 >>

ICT-toepassingen worden binnen de agrosector veelal ketenbreed opgepakt. Volgens hoogleraar Jan Top ligt dáár ook de kracht. Meer dan in andere sectoren hebben de ketenpartners door die samenwerking te winnen. Juist omdat ze in het verleden veelal versnipperd opereerden.

Als concreet voorbeeld noemt Top RFID: Radio Frequency Identification. Een systeem waarmee bedrijven *real-time* informatie uitwisselen via radiogolven. Orchideeëntelers testten het al. Met RFID kunnen ze kwaliteiten als bloemkleur, ziektes en leeftijd uitlezen van *chips* en zo efficiënter en beter oogsten.

oplevert. Toepassing in de agrologistiek leidt bijvoorbeeld tot minder verlies van bederfelijke waar. Dat inspireert.”

Standaarden

Om van ICT een vaste meerwaarde in de keten te maken, moeten er volgens Top drie dingen gebeuren: standaardisa-

“Standaardisatie, integratie en optimalisatie”

Dat had zijn weerslag op de hele keten. Top: “Die toepassingen liepen zo goed dat ze op dit moment ook een grote vlucht nemen in de versketen. Ook bij supermarktketens lopen pilots.”

Inspiratie

Volgens Top zullen de komende jaren verschillende ICT-toepassingen succesvol worden geïmplementeerd binnen de agrosector. “Om technologie goed te integreren is niet alleen knowhow, maar vooral ook inspiratie nodig. Het gekke - en ook mooie - is dat informatietechnologie in deze sector méér effect kan hebben dan bijvoorbeeld in een sector als de farmacie, waar het al meer is ingebed. Puur omdat elke verbetering van het proces direct wat

tie, integratie en het optimaliseren van de kennisketen. “Op de eerste plaats komt het vaststellen van standaarden; afspraken maken over de uitwisseling van berichten. Stap twee, de integratie, is een kwestie van kennis én gevoel. Het draait om de vraag: wat levert dat nou op voor uw bedrijfsproces? Sommige kleinere deelnemers zullen concluderen dat ze beter kunnen samenwerken in plaats van eigenhandig nieuwe diensten realiseren.” Bij stap drie, het optimaliseren, draait het volgens de hoogleraar sterk om de *attitude* en de kennis over de mogelijkheden van informatie. “Ondernemers moeten geïnformeerd én geïnspireerd worden over de kansen die specifieke informatie en kennis bieden.”

Voor meer informatie:
jan.top@wur.nl

Experience Box moet informeren en prikkelen

Wageningen UR ontwikkelde in opdracht van LNV de Experience Box. Op 11 december, tijdens de jaarlijkse agriborrel van de directie Industrie & Handel, opende minister Verburg deze omvangrijke online database met leerervaringen uit de Agro Keten Kennis (AKK) projecten. De MKB'ers die www.experiencebox.nl bezoeken, krijgen met enkele muisklikken tal van relevante ervaringen rond innovatie op het scherm.

Projectleider Lobke Coppens: “We willen twee effecten bereiken: het informeren en het prikkelen van de ondernemers. Dus niet alleen sec de resultaten, maar óók de ervaringen met het werken in dergelijke projecten is belangrijk. Zo kunnen MKB'ers ook leren hoe innovatie kan ontstaan door samenwerking.”

“Ik wil de landbouw oproepen
om ICT te omarmen”

“Goede ICT is onopvallend”

“Kort geleden kreeg ik van mijn twee kinderen een iPod, met 4GB geheugen. Ik kan nu meer dan duizend van mijn favoriete nummers overal mee naar toe nemen. Het aardige is dat als ik een cd naar de iPod kopieer, het systeem allerlei zaken bijhoudt. Zo kan ik bijvoorbeeld de muziek van de prachtige alt Aafje Heynis (1924, Krommenie) zoeken op uitvoering, op componist, op genre of op album. Het systeem doet dat door bij het kopiëren informatie van het internet te halen en op mijn iPod te plaatsen. Dat gebeurt automatisch, ‘achter de schermen’. Een voorbeeld van onopvallende ICT die het leven prettiger maakt.

Nog een voorbeeld. Voor het maken van spreadsheets kun je Microsoft Excel installeren, maar je kunt ook gewoon de site van Google Spreadsheets gebruiken. ‘Software as a Service’ (SaaS) zijn we dat gaan noemen. Handig voor het bijhouden van de bridgescores van uw vriendenclubje. Maar ook voor bedrijven, die via het web verschillende functies kunnen combineren. Softwaretoepassingen sluiten immers meer en meer op elkaar aan. Vergelijk het met legoblokjes. Het zal nog wel even duren voordat we zover zijn, maar het gebruik van softwaresystemen wordt even eenvoudig als autorijden: je hebt geen ‘technische’ ICT-kennis nodig. Het volstaat dat je weet waar je naartoe wil. De *specs* worden weergegeven in gebruikerstermen in plaats van in ICT-terminen. We hebben het

straks bijvoorbeeld niet meer over een spreadsheet, maar over bridgescores.

We zien aan deze voorbeelden hoe de wereld *onopvallend* verbonden raakt en hoe dat tot een betere dienstverlening leidt. Ook in de wereld van de landbouw? Zeker! Veel ‘agrarische’ systemen hebben afwijkende vormen van *input* en *output*. Maar ze hebben dezelfde kenmerken. Zo gaat de input veelal om proeven, ruiken, zien; informatie die via *sensors* wordt ‘ingevoerd’. Bij de output zal het vaak gaan om bewegen; *actuatoren* die de omgeving kunnen beïnvloeden. In de toekomst kruipen die sensors en actuatoren meer naar elkaar toe. Ik denk dan aan communicerende apparaten en aan agrariërs die relatief eenvoudig zelf systemen kunnen samenstellen.

Ik wil de landbouw dan ook oproepen om ICT te omarmen. Juist door een intensieve ideeënuitswisseling tussen ICT’ers en gebruikers ontstaat een vruchtbare dynamiek. Zo ontstaan de nieuwe producten en diensten die de sector helpen om verder te groeien. En misschien leidt dat wel tot een nieuw ICT Innovatieplatform: speciaal voor de landbouw.

Prof.dr. Martin Rem
Directeur ICTRegie

Voor meer informatie: rem@ictregie.nl

Op dit moment is de Experience Box een grote virtuele bibliotheek. Coppens wil er in de toekomst een ontmoetingsplaats aan toevoegen. “De architectuur is nu nog vrij ‘plat’. Het is éénrichtingsverkeer. In de toekomst willen we meer functionaliteit integreren. Zodat ondernemers zelf hun ervaringen kunnen toevoegen. Discussiefora waarin ondernemers, wetenschappers en ambtenaren ideeën delen en bespreken.” ■

Minister Gerda Verburg opende op 11 december de Experience Box. “Ik streef ernaar dat straks alle LNV-informatie elektronisch beschikbaar is. ICT is overal doorgedrongen en er is geen bedrijf meer zonder een computer. Een mooi moment om de Experience Box te lanceren.”

Een tulp die vanochtend werd gesneden, moet morgen al in Amerika zijn. Snel en efficiënt bloemen en planten vervoeren is dé kracht van de Nederlandse sierteeltsector. Maar de voorsprong slinkt. Met ICT-innovaties moet Nederland die behouden én verder uitbouwen. Johan Star, adviseur Ketenlogistiek van FloraHolland: “We moeten onze logistiek blijven innoveren. ICT is daar hét middel voor.”

Partijen, zendingen, transacties, orders

Star is ook programmacoördinator en secretaris van Florilog. De stichting voor de sierteeltsector zet zijn tanden in logistieke vraagstukken die voor de individuele ondernemer of afzonderlijke ketenonderdelen niet te behappen zijn. Star: “Onze sector kenmerkt zich door een breed scala aan bedrijven. Er zijn bijvoorbeeld alleen al 7.700 kwekers, tientallen sierteeltvervoerders en zo’n 4.000 exporteurs. Je moet dus samen

optrekken wil je succesvol zijn, vooral op logistiek terrein.”

Florilog is de concretisering van dat streven. De organisatie pakt vooral twee logistieke uitdagingen op: internationale stromen en transparantie van de keten. Star houdt zich primair bezig met die laatste. “Simpel gezegd gaat het om de vraag: *‘Waar zijn mijn producten op dit moment?’* Weet je dat, dan kun

je beter plannen, processen sturen en efficiënter werken.”

Tracking & tracing

De sierteeltsector heeft de afgelopen jaren de nodige vooruitgang geboekt. “Ik durf best te zeggen dat we één van de koplopers zijn. Op het gebied van samenwerking, maar ook in de technologische innovaties. Op het gebied van *tracking & tracing* bruist onze sector van

de vernieuwingen.” Kwekers ‘merken’ potplanten met een Radio Frequency Identification (RFID) chip. De veilingen investeren hier al sinds 2001 in; handelaren doen dit sinds kort ook. Ondernemers kunnen zich registreren op www.kissit.nl (Keten Informatie Systeem Sierteelt Transport) en zien dan waar hun lading zich op dat moment bevindt, en wat de doorlooptijd zal zijn. Star: “Met zo’n systeem ‘maak’ je tijd. Hoe beter je weet wat er aan komt, des te beter je erop kunt anticiperen.” Het gevolg: minder transportbewegingen.

Een ander concreet instrument om het logistieke proces te stroomlijnen, is het initiatief om duizenden bedrijfslocaties te ‘digitaliseren’. De grote veilingterreinen hebben talloze ‘docks’ waar hun spullen worden afgeleverd. “Kopers geven als afleveradres vaak alleen de postcode door. Maar dan begint het feest pas. Er zitten namelijk nog zo’n 500 verschillende docks op diezelfde postcode.” De oplossing: de GPS-coördinaten van al die afzonderlijke afleverpunten invoeren in een ‘locatie-adresboek’.

Standaardisatie

Hét hete hangijzer binnen de agrologistiek is standaardisatie. Zonder in beton gegoten afspraken, géén optimale informatie-uitwisseling tussen partijen. Star: “Een concreet voorbeeld: de kweker noemt zijn snijbloemen ‘partijen’, de transporteur noemt ze vervolgens ‘zendingen’, op de veiling worden het ‘transacties’. Exporteurs hanteren weer ‘in- en verkooporders’. Als alleen al voor deze basale zaken verschillende benamingen bestaan, is het duidelijk dat het moeilijk is om transparantie in de keten te krijgen.” Nog volop werk aan de winkel dus. “Voor sommige sectoren is ICT *added value*. In onze tak van sport is het pure noodzaak. Elke seconde sneller is in het logistieke proces winst!”

Voor meer informatie:
johanstar@floraholland.nl
www.florilog.nl

You Tube in het groene onderwijs

“Boehhhh!” Een originele ringtone doorkruist de landgeluiden. De boer ziet dat het Ashrin is en zet zijn tractor stil. De student heeft een vraag over het onderzoek waar hij mee bezig is. Via een *real time* videoverbinding toont de ervaringsdeskundige hoe Ashrin kan zien of de grond ‘rijp’ is. Vijf minuten later tuft de boer weer over de akker. En Ashrin kan verder met zijn onderzoeksrapport. Het lijkt toekomstmuziek, alhoewel...

Thijs Heijman is ICT-coördinator bij Citaverde, een groene (v)mbo-opleiding op vijf locaties in Limburg. Vanaf de vroege jaren tachtig houdt hij zich al bezig met de rol van ICT binnen het onderwijs. “Ik weet nog dat ik als docent mijn collega’s maar niet kon overtuigen van het belang van een computer; ze zweerden bij bord en krijt.” Die tijden liggen ver achter ons, denk aan het interactieve schoolbord, maar weerstand blijft er. Al komt die vandaag de dag vreemd genoeg vanuit een andere hoek. Heijman: “De automatiseringsafdelingen van scholengemeenschappen vinden de nieuwe ontwikkelingen te snel gaan. Zij gaan op de rem staan en willen bepalen hoe wij ons onderwijs inrichten. Ze blokken *msn* en *hotmail* af, terwijl onze studenten daar volop gebruik van maken.”

Hyves

Zijn collega Lucas Vokurka van INHOLLAND heeft vergelijkbare ervaringen. “We moeten aan de slag met *Hyves* en met *You Tube*. Jongeren schakelen snel en tussen verschillende media; wij moeten daarin mee.” De opleidingsmanager juicht de komst van landelijke ICT-netwerken zoals de Groene Kennis Coöperatie dan ook toe. Het beheer (en overhead) blijft zo grotendeels buiten de muren van de school en door de grootschaligheid kunnen de nieuwste technieken worden gebruikt. “Zo

kunnen we volop gebruik maken van de kennis die er binnen de sector is. Studenten kunnen die halen uit de praktijk en omgekeerd kunnen ondernemers de expertise van opleidings- en onderzoeksinstellingen beter benutten.”

Zo voeren studenten van INHOLLAND analyses uit bij een aantal bedrijven. Met behulp van een zogenoemde KLICT-scan kunnen ze snel de innovatiekracht van een bedrijf onderzoeken. Via de pc en het web hebben ze contact met de bedrijven. Vokurka: “De scan richt zich primair op de positie van het bedrijf in de keten. Voor de studenten echte eye-openers. Ze ervaren wat het betekent om als tuinder met leveranciers en tuincentra te schakelen. Zo komen ze straks niet voor verrassingen te staan als ze een eigen bedrijf willen starten. En de ondernemers krijgen bruikbare informatie.”

Young Farmers Link

Heijman herkent de voordelen. Hij is op zijn school druk bezig met het uitbouwen van *Young Farmers Link*. Een clustering van HTML-pagina’s met daarachter *communities of practices*. Studenten kunnen hier informatie uitwisselen met andere studenten, docenten, onderzoekers en ondernemers. “Achterliggende gedachte is om de populariteit van het groene onderwijs te verhogen. De sector heeft de komende jaren behoefte aan nieuwe instromers. ICT zorgt voor extra jus. En het werkt: de studenten en de ondernemers zijn enthousiast. Bovendien werken ook de onderzoekers in Wageningen goed mee. En vergeet niet: we zijn er net mee begonnen, we staan pas aan het begin...”

Voor meer informatie:
t.heijman@citaverde.nl;
www.youngfarmerslink.nl
lucas.vokurka@INHOLLAND.nl;
www.INHOLLAND.nl

Netwerken via glasvezel

Honderden ondernemers en onderzoekers ontmoeten elkaar binnen agrarische kennisnetwerken. Fysiek, maar vooral ook virtueel. Want de *real-life* zaken gaan door/voor en ICT-architectuur maakt communicatie steeds eenvoudiger. Maar de virtuele realiteit vervangt nóóit de stalgeur of een goed gesprek aan de keukentafel.

Het onderzoeksprogramma van de Wageningen UR 'Netwerken in de veehouderij' drijft voor een belangrijk deel op ICT. De deelnemers ontmoeten elkaar ook op het web. Zo tonen ondernemers hun bedrijf in filmpjes. Ze reageren op elkaars vragen en discussiëren over de toekomst van de sector. Links en koppelingen zorgen voor informatie binnen één muisklik. Het kennisnetwerk borduurt daarmee voort op de informele lokale bijeenkomsten van 'vroeger', waarbij boeren kennis en ervaringen 'aan de keukentafel' uitwisselden. Ondernemers kunnen binnen de netwerken hun ideeën 'uitbroeden'.

In 2008 stopt het succesvolle programma. De afgelopen drie jaar draaiden 115 netwerken onder de 'programma paraplu'. De onderzoeksterreinen liepen uiteen (zie kader). Een brede focus, maar met de nadruk op duurzaamheid. Elk netwerk heeft een onafhankelijke begeleider. Voor een PR-vraagstuk is dat dan bijvoorbeeld een ervaren communicatieman, niet per se een 'koeienkenner'. ICT is daarbij een uitstekend instrument om contact te leggen en te houden. Laagdrempelig en bijzonder effectief.

Melkvee Academie

Ook binnen een ander 'netwerkproject' - de Melkvee Academie - is informatietechnologie goed vertegenwoordigd. Geregistreerde leden vinden in de online kennisbank

Volwaardkip

Meer ruimte voor kuikens en een langer leven. Binnen het project Volwaardkip onderzochten pluimveehouders de kansen en mogelijkheden.

www.volwaard.nl

Betere benutting slachtlijninformatie

Een groep varkenshouders onderzoekt met vleesverwerker VION en ICT bedrijf Agrovision de mogelijkheden van betere informatie-uitwisseling van slachtgegevens, slachtafwijkingen en kwaliteit van de varkensbedrijven.

www.farmingnet.nl

Leren, een kleinigheidje

Geitenhouders ontwikkelen lesmateriaal waarmee ze zowel op hun bedrijven als op scholen een goed door-dacht lesprogramma presenteren. Het belangrijk doel is kinderen en volwassen bekend maken met deze sector en zijn producten.

www.verantwoordeveehouderij.nl

relevante artikelen, onderzoeken en ervaringen van collega's. Ze maken gebruik van een unieke vraaggestuurde database. Boeren bepalen zelf de inhoud met hun vragen en zoektermen. Binnenkort hoopt de Academie het project te koppelen aan de kennisbank van Wageningen.

Ook zijn er binnen de 'Academie' nog de verschillende forums waar de melkveehouders elkaar helpen met strategische vraagstukken. Plus de online *managementtools* en *quick scans* om de bedrijfsprocessen scherp te krijgen. Dit jaar start bijvoorbeeld MelkveeConnect, een soort *Hyves* voor boeren.

Google Earth

Een andere functionaliteit van MelkveeConnect: het in kaart brengen van de aangesloten boerenbedrijven via Google Earth. Zo kunnen ondernemers vanachter hun pc bijna letterlijk bij elkaar binnen kijken. Maar ze kunnen niet alleen met hun toetsenbord innoveren. Integendeel: de *live* ontmoetingen in het Melkvee Café en andere bijeenkomsten nemen alleen maar toe. ICT is een dankbaar hulpmiddel, maar om écht te innoveren, moet je elkaar in de ogen kijken en uitdagen. De stalgeur blijft nodig.

Voor meer informatie:

www.verantwoordeveehouderij.nl

www.melkveeacademie.nl

Groeinet: Groeinet: Groeinet:

meten en weten

ICT ontpopt zich in de agrarische wereld volgens Donatella Cascino meer en meer als 'virtuele werknemer'. De directeur van Groeinet ontwikkelt systemen die ondernemers 'assisteren' bij het terugdringen van de administratieve rompslomp en belangrijker: om hun prestaties te vergelijken met collega-bedrijven. "Onze ICT-oplossingen maken zichtbaar waar bedrijfsprocessen beter en innovatiever kunnen."

Cascino noemt Groeinet een *informediary*: een 'digitale tussenpersoon' die informatie beheert, ontkoppelt en bijderden bezorgt. Een rol waar veel vraag naar is. "Ik kan het niet vaak genoeg benadrukken: bedrijfsprocessen genereren een schat aan bruikbare informatie. Met die informatie kunnen ondernemers goeddoordachte beslissingen nemen. Individuele ondernemers ontbreekt de tijd of het perspectief om dat allemaal te analyseren. ICT-systemen lenen zich perfect om die informatie inzichtelijk te maken. Een virtuele werknemer die de ondernemers helpt."

Floppies

Groeinet bestaat al dertien jaar. Het initiatief kwam vanuit de studieclubs van agrifood-bedrijven. Cascino: "Ondernemers wilden hun bedrijf kunnen vergelijken met die van hun buurman. Hoe zit het met zijn opbrengst, met zijn omzet? Ze wilden die cijfers naast elkaar leggen, en daar vervolgens over praten. Zo is Groeinet ontstaan; een groep voorlopers besloot deze gegevens op floppies te zetten."

Die floppies zijn inmiddels vervangen door datasticks en online databases.

Groeinet ontwikkelde zich tot een zelfstandig bedrijf. Met nadruk op de wensen van tuinders. En de groei zet door; de behoefte aan vergelijken blijft groot. Cascino: "De leergierigheid onder agrarisch ondernemers is enorm; de inschrijvingen blijven binnenstromen. Ze begrijpen dat ze elkaar nodig hebben om samen als sector te groeien."

Glastuinbouw

ICT maakt de eigen bedrijfsprocessen beter zichtbaar. Cascino: "Neem bijvoorbeeld de glastuinbouw, een sector waar we ons nu sterk op richten. Moderne kassystemen bevatten tientallen sensoren. Digitale meetapparatuur die temperatuur, luchtvochtigheid, grondstoffenverbruik en groeicurve nauwlettend in de gaten houdt. Dat levert een schat aan data op. Met applicaties zetten we die om in bruikbare informatie."

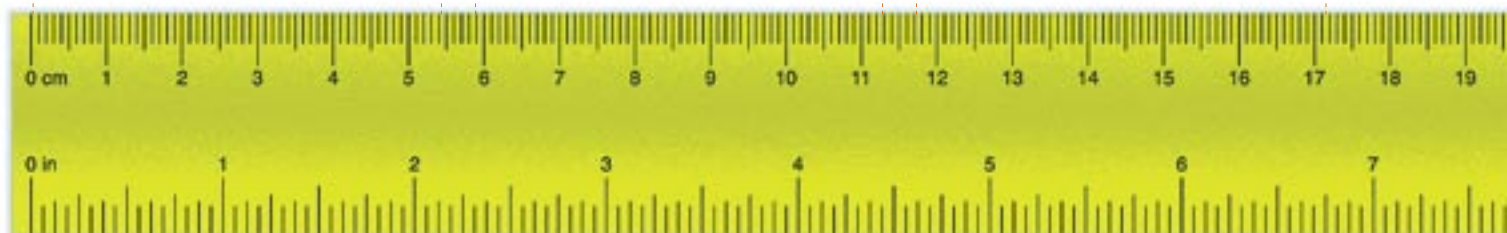
De ondernemer logt in op het netwerk van Groeinet en ziet dan bijvoorbeeld wanneer hij CO₂ moet toedienen, of dat zijn energieverbruik lager kan. Het is vervolgens aan de ondernemer er iets mee te doen. "Onze ICT-oplossingen maken zichtbaar waar bedrijfsprocessen beter en innovatiever kunnen."

Zeilboot

Informatietechnologie neemt daarnaast ook zorgen uit handen. Zo kunnen telers en tuinbouwers hun meststof- en stofboekhouding of stoffenadministratie automatisch regelen via Groeinet. Ze sluiten daartoe een 'abonnement' af. Periodiek voeren telers gegevens over hun mestgebruik online in en voilà: het systeem verzorgt de rapportage naar de overheid. "We maken het ondernemers steeds makkelijker. Ze kunnen nu al vanaf hun zeilboot de omstandigheden in hun kas controleren..."

Voor meer informatie:
www.groeinet.nl

"We maken het de ondernemers steeds makkelijker"

In het InnovatieBeraad werken de drie directies Industrie & Handel, Landbouw en Kennis nauw samen. Elke maand presenteren ze op deze plek de meest actuele ontwikkelingen.

LNV in bedrijf

Directie Industrie en Handel in bedrijf

Minder voedselverspilling

Bij de voedselproductie verspillen we nog altijd veel grondstoffen. Om dat 'afval' te verminderen, werkt LNV met het ministerie van VROM samen in het pilotproject Ketenaanpak Voedselverspilling. In overleg met de ketenpartijen worden concrete ideeën bedacht. Dit project is één van de zes pilots waarvoor de Minister van VROM op 6 december jl. de aftrap gaf: textiel, tapijt, EPS, zink, gips en dus voedselverliezen.

Voor het innoverende agrocluster is dit een belangrijk initiatief om de materiaalkringlopen (verder) te sluiten en de milieudruk in de ketens te verlagen. Dé uitdaging wordt om samen met het bedrijfsleven acties te nemen vóór het afvalstadium.

In mei 2008 worden de eerste ideeën op tafel gelegd. De ervaringen worden onder meer meegenomen in de vernieuwing van het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP).

Voor meer informatie: r.l.a.m.thonissen@minlnv.nl

tot en met 30 mei 2008. Voor deze veehouderijsectoren zal tevens in de periode van 1 mei tot en met 30 mei de regeling 'Innovatieprojecten' opengesteld worden. Deze laatste regeling kan ook door individuele landbouwondernemingen, eventueel los van een samenwerkingsverband, aangevraagd worden.

De voucherregeling voor de agrarische sector, die LNV in 2007 had, zal voor 2008 opengesteld worden via het ministerie van Economische Zaken, als brede regeling voor MKB en agrosector.

Voor meer informatie: f.h.germs@minlnv.nl

Directie Kennis

Winnen aan waarde

Nieuwe kansen voor de tuinbouw. Onlangs boden tuinbouw-ondernemers het innovatieprogramma 'Winnen aan waarde' aan minister Verburg aan. Hierin schetsen de ondernemers drie hoofdlijnen om de sector duurzaam te vernieuwen: waardecreatie, netwerken en het vergroten van de competenties. Voor dat derde pad starten de Directie Kennis, de Stichting Flowers & Food en onderwijsinstellingen een programma. Het programma zal zich richten op toekomstige ondernemers en medewerkers, maar ook gevestigde ondernemers zijn in beeld. Verder zal worden gekeken naar wensen voor de vorming van medewerkers van bedrijven, stagiaires en anderen.

Voor meer informatie: a.j.m.van.winden@minlnv.nl

Directie Landbouw

Innovatieregelingen in 2008

In het openstellingbesluit van LNV subsidies voor 2008 zijn ook verschillende regelingen opgenomen gericht op innovatie. Zo zal de regeling 'Samenwerking bij innovatieprojecten' voor de plantaardige sectoren en biologische landbouw opengesteld worden van 1 februari tot en met 15 maart 2008, voor de meeste veehouderijsectoren van 1 mei

Toezening, opmerkingen of vragen

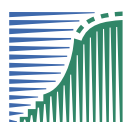
Dit is een nieuwsbrief van het ministerie van LNV. U kunt zich op deze nieuwsbrief abonneren door uw naam, functie, organisatie(-onderdeel), e-mail adres en post-adres door te geven aan de Service Unit Innovatie: D.Rijnen@minlnv.nl.

Ook voor vragen of opmerkingen over deze nieuwsbrief kunt u dit e-mailadres gebruiken. Of bel naar de Service Unit Innovatie tel. 070 - 378 48 47.

Voor alle overige innovatievragen: innovatieunit@minlnv.nl.

Archief op Internet

U kunt oudere nummers van deze nieuwsbrief lezen op de website van het Ministerie van LNV: www.minlnv.nl (rubriek publicaties/periodieken).

**landbouw, natuur en
voedselkwaliteit**

Colofon

Hoofredactie:
Helmy van Erp, LNV
Productie en realisatie:
Communicatiebureau Textuur, Tilburg
Vormgeving:
De Mannen van Staal B.V., Tilburg
Drukwerk:
Drukkerij Groels BV
Redactie-adres:
Nieuwsbrief Ondernemen in innovatie
T.a.v. Corrie van Zundert (coördinatie)
Postbus 20401, 2500 EK Den Haag
Tel. 070 - 378 48 47